

ЕКВАДОРСЬКИЙ ФАКТОР У КОЛУМБІЙСЬКО-ВЕНЕСУЕЛЬСЬКОМУ КОНФЛІКТІ

У даній статті досліджено конфліктну ситуацію, яка виникла між Колумбією та Венесуелою й Еквадором у 2008 році. Автор висвітлює передумови та ескалацію конфлікту, його протікання та хід дипломатичних переговорів з його врегулювання. Також розкриваються основні позиції лідерів трьох країн та реакція міжнародного співтовариства.

Ключові слова: Колумбія, Венесуела, Еквадор, Латинська Америка, конфлікт, Революційні збройні сили Колумбії (FARC).

В данній статті досліджено конфліктну ситуацію, которая возникла между Колумбией, Венесуэлой и Эквадором в 2008 году. Автор освещает предпосылки и эскалацию конфликта, его протекание и ход дипломатических переговоров по его урегулированию. Также раскрываются основные позиции лидеров трёх стран и реакция международного сообщества.

Ключевые слова: Колумбия, Венесуэла, Эквадор, Латинская Америка, конфликт, Революционные вооруженные силы Колумбии (FARC).

The conflict which's arisen between Colombia, Venezuela and Ecuador in 2008 is explored in this article. The author examines the background and escalation of the conflict, its development and the process of diplomatic settlement negotiations. Also the basic positions of leaders of three countries and the international community's reaction are enlightened.

Key words: Colombia, Venezuela, Ecuador, Latin America, conflict, Revolutionary Armed Forces of Colombia (FARC).

Колумбійсько-венесуельський конфлікт є одним з найтриваліших і найскладніших у сучасній історії латиноамериканського регіону, що поєднує у собі як територіальні, економічні, так й ідеологічні протиріччя між двома країнами. Окрім Колумбії та Венесуели до нього прямо чи опосередковано залучені й інші країни, у тому числі Еквадор та США. Ускладнюють ситуацію деякі важливі обставини, зокрема, даний конфлікт відбувається в центрі світових нафтових ресурсів, у яких протягом останніх десятиліть світова економіка та провідні країни світу відчувають гостру потребу. У зв'язку з цим світове співтовариство розглядає колумбійсько-венесуельський конфлікт як реальну загрозу регіональній та міжнародній безпеці й стабільності, потребуючи активних зусиль як країн ЛАКБ, так і всього світового співтовариства з його врегулювання та успішного вирішення.

Предметом даного дослідження є роль еквадорського фактору в колумбійсько-венесуельському конфлікті. Мета роботи полягає у визначенні етапів конфлікту у трикутнику Венесуела – Еквадор – Колумбія, аналізі сутності Андської кризи 2008 р. та застосування механізмів врегулювання конфлікту на білатеральному та регіональному рівні.

Відзначимо, що питання про місце еквадорського фактору у колумбійсько-венесуельському конфлікті в цілому залишається недостатньо розробленим у вітчизняній та зарубіжній літературі. Серед публікацій українських науковців доцільно виокремити роботи Є. Баданової, Л. Кияниці, Д. Левуся та І. Окари [1], що містять аналіз виникнення та розвитку конфліктної ситуації у трикутнику Венесуела – Еквадор – Колумбія та позицій сторін конфлікту. Російські вчені Інституту Латинської Америки РАН, зокрема, Е. Дабагян, Б. Мартинов, М. Чумакова та інші [2] у колективних монографіях та на засіданнях «круглих столів» приділили увагу аналізу даної проблеми та впливу даного конфлікту на регіональну стабільність у ЛАКБ. У проекті ІЛА РАН «Латиноамериканська панорама» З. Івановський, Є. Прусов [3] подається поточна інформація про події у ЛАКБ, у тому числі про процес врегулювання Андської кризи та налагодження двосторонніх відносин.

Належної уваги заслуговують роботи венесуельських дослідників Ф. Гербасі [4], Е. Кардозо [5], Ф. Хакоме [6], що містять висвітлення та обґрунтування позиції Боліваріанської республіки Венесуела стосовно даного конфлікту. Серед англомовних публікацій можна виділити праці Дж. Веббера [7], К. Дженіке [8], та Г. Марселла [9]

та Дж. Саггета [10], у яких аналізуються пріоритетні вектори діяльності Колумбії та Венесуели у сфері регіональної безпеки. Незважаючи на досить значну кількість публікацій, чимало аспектів зазначеної проблематики залишаються невисвітленими, що підкреслює актуальність даного дослідження.

На початку 2008 року андський субрегіон опинився на межі війни за участі Колумбії, Еквадору та Венесуели. Приводом для конфлікту стала операція, проведена колумбійським спецназом на території Еквадору, яка призвела до великої кризи у відносинах між двома країнами. Операція колумбійських військових була спрямована проти повстанців з ліворадикального збройного угруповання – Революційні збройні сили Колумбії (FARC) [11]. Зазначимо, що президент Еквадору Рафаель Корреа, обраний в листопаді 2006 року, як і президент Венесуели Уго Чавес належать до лідерів лівої орієнтації, політична платформа яких ґрунтується на антиамериканізмі. Їх колумбійський візаві Альваро Урібе займає проамериканську позицію. За допомогою США колумбійська влада намагається викоринити партизанський рух лівих угруповань, серед яких найчисельнішим є ФАРК, що контролює до 15-20 % території країни [12].

Ескалація венесуельсько-колумбійського конфлікту почалася з моменту висунення лідером Венесуели Уго Чавесом неодноразових заяв, що він не вважає повстанців лівого гатунку з ФАРК, які з середини 1960-х років ведуть на території Колумбії антиурядову діяльність, терористами, а бачить у них борців за ідеї Болівара і Леніна. Такі заяви, а також наполегливо спростовувані Венесуелою чутки про постачання зброї бойовикам з ФАРК, викликають у Колумбії цілком зрозумілі побоювання, що сусідня країна надає підтримку повстанцям і дозволяє їм розмішувати тренувальні табори на своїй території. Президент Колумбії Альваро Урібе аргументував свою точку зору подібністю соціалістичної ідеології Уго Чавеса до переконань повстанців ФАРК, яка дає підстави підтримувати ідеологічних союзників [13].

Угруповання ФАРК, яке нараховує близько 18 тисяч осіб, бореться з урядом Колумбії вже понад сорок років. США та Євросоюз визнають ФАРК терористичним угрупованням. Головним джерелом прибутку ФАРК вважається продаж кокаїну, а також викрадення людей, яких звільнюють за викуп. Колумбійські бойовики утримують в джунглях понад 700 заручників, з яких близько 50 високопоставлених колумбійських чиновників і колишня кандидат у президенти Колумбії Інґрід Бетанкур, яка має також французьке громадянство. Повстанці хочуть обміняти заручників на приблизно 500 своїх соратників, захоплених урядовими військами, і які наразі сидять у в'язниці [14].

Інцидент, що став приводом для конфлікту, відбувся в ніч на 1 березня 2008 року. Колумбійська авіація нанесла удар по табору повстанців Революційних збройних сил Колумбії,

який знаходився на еквадорському березі прикордонної річки Путумайо. В результаті були вбиті 17 партизан і серед них друга особа в ієрархії ФАРК – Рауль Рейес. Це була не перша операція проти керівництва ФАРК, проведена за межами Колумбії. В січні 2004 року в столиці Еквадору Кіто в ході спільної операції колумбійських та американських спецслужб був захоплений Рікардо Пальмера, який більш відомий під бойовим псевдонімом Сімон Трінідад. Через рік він був екстрадований до США, де в січні 2008 р. його засудили до 60 років ув'язнення за причетність до викрадення трьох співробітників спецслужб США [15].

Наприкінці серпня 2007 року У. Чавес заявив про намір особисто взяти участь у гуманітарних переговорах про обмін заручниками. А. Урібе дозволив венесуельському президентові приступити до цієї місії за умови, що той не буде контактувати з колумбійськими військовими безпосередньо. Однак у листопаді 2007 року У. Чавес порушив цю заборону, вступивши в переговори з командувачем колумбійською армією генералом Маріо Монтойя [16]. Як наслідок, А. Урібе відкликав свій дозвіл на посередницьку місію У. Чавеса, на що венесуельський президент відреагував дуже різко, зокрема, відкликав посла Венесуели з Боготи і заявив про заморожування дипломатичних відносин з Колумбією. У відповідь Альваро Урібе звинуватив Уго Чавеса у «бажанні привести до влади в Колумбії марксистський уряд ФАРК і запровадити ліві режими по всій Латинській Америці». Президент Колумбії вирішив узяти ініціативу до своїх рук і запропонував керівництву ФАРК провести зустріч у спеціально відведеній зоні під контролем міжнародних спостерігачів. Проте повстанці відкинули цю ідею і зажадали створення особливої демілітаризованої зони як умову початку переговорів [17].

У грудні 2007 р. колумбійські спецслужби повідомили про зрив змови з метою викрадення синів А. Урібе, яких мали намір використати як додатковий аргумент у протиборстві ФАРК з урядом. Тим не менш, наприкінці 2007 року колумбійська влада все ж таки дозволила У. Чавесу продовжити переговори з повстанцями, які увінчалися звільненням двох заручників на початку січня 2008 року [18]. Наприкінці січня У. Чавес знову звинуватив А. Урібе в саботажі процесу звільнення заручників, назвавши його «прислужником США», який здатен лише бути босом мафіозного угруповання. Паралельно з недипломатичними висловлюваннями на адресу колумбійського президента У. Чавес домовився про звільнення ще чотирьох заручників, яке відбулося всього за декілька днів до інциденту в Ангостурі [19].

За версією колумбійської сторони спецслужби країни визначили місцезнаходження Рауля Рейеса за допомогою прослуховування його переговорів по супутниковим телефонам (купленим у Майамі і переправленим повстанцям на південь Колумбії) спецслужбами США. Богота стверджує, що

операція почалася на колумбійській стороні кордону і колумбійським військам довелося вторгнутися на 1,8 кілометра на територію Еквадору, коли їх обстріляли з табору повстанців, що знаходився по іншій бік кордону.

Кіто однак заявляє про заздалегідь сплановане вторгнення на територію Еквадору на глибину до трьох кілометрів. За висловами еквадорських високопосадовців, вбиті повстанці начебто не чинили опору й були вбиті під час сну, тому в Кіто охарактеризували операцію колумбійських військових як «бійню». У розгромленому таборі ФАРК еквадорська влада виявила декількох поранених жінок, у тому числі студентку з Мексики [20].

Еквадор звинуватив Колумбію у порушенні національного суверенітету, відкликав з Боготи своїх дипломатів та звернувся зі скаргою до Організації американських держав. Парламент Еквадору одногосно того ж дня прийняв резолюцію з рішучим засудженням бомбардування території країни колумбійськими збройними силами. Документ відзначає, що атака на еквадорський прикордонний район є «загрозою для всієї Латинської Америки», підтверджує прагнення андської країни не втягуватись у конфлікт з Колумбією, містить заклик до уряду президента Рафаеля Корреа вжити всіх необхідних заходів для забезпечення безпеки населення прикордонних районів [21].

Після звістки про вторгнення колумбійців до Еквадору у конфлікт втрутився У. Чавес із заявою, що якби подібне трапилося на кордоні з Венесуелою, то він вважав би це достатнім приводом для початку війни. Надалі Каракас оголосив про посилення військового угруповання на кордоні з Колумбією (виведення 10 танкових батальйонів). Венесуельське керівництво миттєво відкликало дипломатичний персонал посольства зі столиці Колумбії та дало розпорядження згорнути інтенсивні економічні зв'язки із сусідньою країною. Останнім кроком у цьому напрямку стало закриття Венесуелою кордону з Колумбією, про що було оголошено 4 березня 2008 року [22]. Вбивство одного з лідерів ФАРК на території Еквадору безпосередньо не зачіпало Венесуелу, тим не менш, призвело до різкого погіршення відносин між Боготою та Каракасом. Звинувачуючи колумбійського президента в порушенні суверенітету Еквадору, Уго Чавес пообіцяв надавати підтримку Еквадору і дав зрозуміти, що готовий сприяти поваленню легітимної влади в Боготі [23]. Згідно з заявами колумбійської влади у ході операції були захоплені документи, які підтверджують причетність Венесуели та Еквадору до фінансування бойовиків ФАРК [24]. Одразу після інциденту Альваро Урібе зателефонував еквадорському президенту Рафаелю Корреа та висловив співчуття з приводу того, що сталося. В свою чергу міністр оборони Колумбії Х. М. Сантос вибачився за вторгнення на територію Еквадору [25].

Світове співтовариство неоднозначно відреагувало на «ангостурський інцидент». Так Аргентина,

Бразилія, Перу і Чилі засудили вторгнення Колумбії до Еквадору та стали ініціаторами скликання термінової зустрічі ОАД з метою запобігання подальшій ескалації конфлікту. Мексика та Коста-Ріка висловили пропозиції стати посередниками у врегулюванні конфлікту. Представник держдепартаменту США заявив, що Колумбія має право захищати себе від терористів всіма доступними засобами, водночас, закликаючи країни вирішити розбіжності, що виникли, дипломатичними засобами. Уже наприкінці першого тижня березня 2008 року обстановку вдалося розрядити. Спочатку відбулась сесія найстаршої регіональної структури – ОАД, яка оперативно провела термінове засідання. Потім – саміт Групи Ріо, що відбувся 7 березня 2008 року в столиці Домініканської Республіки за участю представників 20 країн Латинської Америки, в тому числі президентів Венесуели, Еквадору та Колумбії [26].

Таким чином, вбивство Рауля Рейеса викликало дипломатичний фурор у регіоні. Смерть другої особи у ФАРК розглядається як значний удар, завданий угрупованню, оскільки вона ознаменувала перший випадок, коли колумбійські збройні сили вбили члена Секретаріату групи. Р. Рейес був обличчям угруповання, а також правою рукою та зятем засновника ФАРК Мануеля Маруланда. Резонанс був неминучим з двох причин. Колумбійський президент Альваро Урібе припустився дипломатичної помилки у проведенні несанкціонованої військової операції на території Еквадору. Президент Еквадору Рафаель Корреа мав повне право, навіть зобов'язаний був вилловлювати протест з цього приводу. Уго Чавес позиціонував себе як опонент колумбійської політичної ідеології ще до того як Альваро Урібе став президентом. Він називає себе «Боліваріанським революціонером» та прихильником соціалістичної ідеології ХХІ століття. За заявами уряду Колумбії у комп'ютері Рауля Рейеса була знайдена інформація, яка підтверджує отримання Уго Чавесом фінансової допомоги від ФАРК під час спроби державного перевороту 2002 р. Повернувшись до влади, він одразу віддячив за допомогу і надав ФАРК 300 млн. дол. США [27].

На сьогоднішній день як еквадорською, так і колумбійською сторонами вже зроблено чимало кроків для врегулювання ситуації, що виникла внаслідок «ангостурського інциденту». Так у вересні 2009 р. під час сесії ГА ООН Богота і Кіто домовились обміняти повіреними у справах, що є першим формальним кроком на шляху відновлення повноцінних дипломатичних відносин. Важливу роль в організації діалогу зіграли ОАД, УНАСУР та його підрозділ ПАРО [28]. Прихід до влади в Колумбії нового президента Хуана Мануеля Сантоса у серпні 2010 р. сприяв нормалізації відносин у регіоні. Промовистим є той факт, що незважаючи на розрив дипломатичних відносин, президент Еквадору Р. Корреа та міністр закордонних справ Венесуели Н. Мадуро відвідали інаугурацію Х. М. Сантоса. Також нормалізації

еквадорсько-колумбійських відносин сприяла зустріч нового міністра закордонних справ Колумбії М. Ольгін з еквадорським колегою Р. Патіньо у серпні 2010 р. [29]. Проведені зустрічі, на нашу думку, демонструють зацікавленість колумбійської влади до нормалізації відносин у андському регіоні. У той же час не варто відкидати й наявність потенційних протиріч у майбутньому, пов'язаних як з різницею політичних режимів та їх ідеологічної бази, так і з відмінностями в економічних моделях.

Підсумовуючи все вищесказане, треба зазначити:

по-перше венесуельсько-колумбійський конфлікт виник задовго до загострення відносин між Колумбією та Еквадором у 2008 році;

по-друге, трохсторонній конфлікт, який не переріс у війну завдяки активності латиноамериканського співтовариства, з самого початку став парадоксом для Латинської Америки. Найбільш непередбачуваним у цьому конфлікті була

неадекватна реакція на нього венесуельського керівництва, яке миттєво відкликло дипломатичний персонал посольства зі столиці Колумбії, а також дало розпорядження згорнути інтенсивні економічні зв'язки з сусідньою країною;

по-третє, події в Ангостурі та «Андська криза 2008 р.» були лише приводом до чергової ескалації колумбійсько-венесуельського конфлікту, що підтвердили напруженість відносин між двома країнами і невіршеність багатьох проблем;

по-четверте, на сьогоднішній день стало незаперечним фактом якісне покращення відносин у трикутнику Венесуела – Еквадор – Колумбія, що здавалося малоімовірним у 2008-2009 рр.;

по-п'яте, аналіз «Андської кризи 2008 р.» та реакції на ці події у ЛАКБ засвідчує, що перенесення до Латинської Америки доктрини «превентивного удару» здатне розбалансувати всю систему міждержавних відносин у регіоні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баданова Є. Конфлікт між Еквадором, Венесуелою і Колумбією (The 2008 Andean Crisis): практика реалізації принципу мирного вирішення міжнародних суперечок / Єлизавета Баданова // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – К., 2008. – Вип. 74, ч. 2. – С. 90–92; Кияниця Л. Військово-політична криза в Південній Америці у березні 2008 року та її довгострокові наслідки / Л. Кияниця // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – К., 2008. – Вип. 74, ч. 2. – С. 55–56; Левусь Д. Колумбійське танго: Про що свідчить конфлікт Венесуели та Еквадору з Колумбією / Д. Левусь, І. Окара // Зовнішні справи. – 2008. – № 4. – С. 25–27.
2. Латинская Америка в современной мировой политике / отв. ред. В.М. Давыдов; Ин-т Латинской Америки РАН. – М.: Наука, 2009. – 541 с.; Международная жизнь Латинской Америки сегодня: Материалы «круглого стола» / Ю. Визгунова, Э. Дабаган, В. Лунин, Б. Мартынов, А. Проценко, А. Пятаков, В. Сударев, В. Теперман, М. Чумакова, Н. Яковлева // Латинская Америка. – 2008. – № 11. – С. 54–81.
3. Ивановский З. В. Колумбия: от демократической безопасности к демократическому процветанию? / Збигнев Ивановский // Латинская Америка. – 2011. – № 5; его же. Колумбийско-эквадорский диалог / Збигнев Ивановский [Электронный ресурс] // Институт Латинской Америки РАН. Латиноамериканская панорама. – 2009. – Сентябрь. – Режим доступа : <http://www.ilaran.ru/?n=601>; Прусов Е. Активизация внешней политики Колумбии / Егор Прусов [Электронный ресурс] // Институт Латинской Америки РАН. Латиноамериканская панорама. – 2011. – Апрель. – Режим доступа : <http://www.ilaran.ru/?n=738>; Первые внешнеполитические шаги президента Колумбии Х. М. Сантоса / Егор Прусов [Электронный ресурс] // Институт Латинской Америки РАН. Латиноамериканская панорама. – 2010. – Август. – Режим доступа : <http://www.ilaran.ru/?n=668>.
4. Gerbasi F. Situación actual y posible evolución futura de las relaciones colombo-venezolanas / Fernando Gerbasi [Электронный ресурс] // Friedrich-Ebert-Stiftung, ILDIS/CEERI. – Caracas, 2008. – Abril. – Режим доступа : http://www.seguridadregional-fes.org/upload/4552-001_g.pdf
5. Cardozo E. Ingovernabilidad e inseguridad en la región andina: La crisis Colombia-Ecuador-Venezuela y los retos a la seguridad cooperativa / Elsa Cardozo [Электронный ресурс] // Friedrich-Ebert-Stiftung, ILDIS. – Caracas, 2008. – Diciembre. – Режим доступа : http://www.seguridadregional-fes.org/upload/4542-001_g.pdf
6. Jacome F. Regional responsibilities: the role of UNASUR / Francine Jacome // The impact of organized crime on democratic governance in Latin America / F. E. Thoumi, R. Benitez Manaut, M. Fabian Sain, F. Jacome. – Friedrich-Ebert-Stiftung, Department Latin America and Caribbean. – Berlin, 2010. – July. – P. 29–36.
7. Webber J.R. Colombia and Venezuela Rattle Their Sabres: Uribe's Parting Shot / Jeffery R. Webber [Электронный ресурс] // Venezuelanalysis. – 2010. – August 10. – Режим доступа : <http://venezuelanalysis.com/analysis/5559>.
8. Janicke K. OAS Rejects Colombia's Military Incursion into Ecuador / Kiraz Janicke [Электронный ресурс] // Venezuelanalysis. – 2008. – March 18. – Режим доступа : <http://venezuelanalysis.com/news/3284>.
9. Marcella G. War Without Borders: The Colombia-Ecuador Crisis of 2008 / Gabriel Marcella [Электронный ресурс] // Strategic studies institute. – Washington DC, 2008. – December. – Режим доступа : http://www.seguridadregional-fes.org/upload/4779-001_g.pdf.
10. Suggett J. Venezuela-Colombia Border Security and Commerce a Top Priority as Bilateral Ties Restored / James Suggett [Электронный ресурс] // Venezuelanalysis. – 2010. – August 26. – Режим доступа : <http://venezuelanalysis.com/news/5592>
11. Левусь Д. Колумбійське танго. – С. 25.
12. Нелина О. В. Терроризм в Колумбии: актеры и спонсоры / Оксана Нелина // Латинская Америка. – 2008. – № 7. – С. 33–34.
13. Gerbasi F. Situación actual y posible evolución futura de las relaciones colombo-venezolanas.
14. Podur J. Colombia Assassinate Raul Reyes of FARC / Justin Podur [Электронный ресурс] // Venezuelanalysis. – 2008. – March 2. – Режим доступа : <http://venezuelanalysis.com/analysis/3219>.
15. Marcella G. War Without Borders: The Colombia-Ecuador Crisis of 2008.
16. Suggett J. Venezuela-Colombia Border Security and Commerce a Top Priority as Bilateral Ties Restored.
17. Баданова Є. Конфлікт між Еквадором, Венесуелою і Колумбією. – С. 91.
18. Podur J. Colombia Assassinate Raul Reyes of FARC.
19. Левусь Д. Колумбійське танго. – С. 26.
20. Janicke K. OAS Rejects Colombia's Military Incursion into Ecuador.
21. Webber J.R. Colombia and Venezuela Rattle Their Sabres: Uribe's Parting Shot.
22. Cardozo E. Ingovernabilidad e inseguridad en la región andina: La crisis Colombia-Ecuador-Venezuela y los retos a la seguridad cooperativa.

23. Podur J. Colombia Assassinate Raul Reyes of FARC.
24. Gerbasi F. Situación actual y posible evolución futura de las relaciones colombo-venezolanas.
25. Cardozo E. Ingovernabilidad e inseguridad en la región andina: La crisis Colombia-Ecuador-Venezuela y los retos a la seguridad cooperativa.
26. Баданова Є. Конфлікт між Еквадором, Венесуелою і Колумбією (The 2008 Andean Crisis). – С. 92.
27. Janicke K. OAS Rejects Colombia's Military Incursion into Ecuador.
28. Ивановский З.В. Колумбийско-эквадорский диалог.
29. Прусов Е. Первые внешнеполитические шаги президента Колумбии Х. М. Сантоса.

Рецензенти: д.політ.н., проф. О. В. Шевчук;
к.і.н., доц. І. Д. Черних.

© Богданова Т. Є.,
Вігерич А. В., 2012

Дата надходження статті до редколегії 02.11.2011 р.

БОГДАНОВА Тетяна Євгеніївна (1972 р. н.). У 1994 р. закінчила історичний факультет Миколаївського державного педінституту. Кандидат історичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин і зовнішньої політики Чорноморського державного університету ім. Петра Могили.

Коло наукових інтересів: зовнішня політика країн Латинської Америки.

ВІГЕРИЧ Анна Володимирівна (1988 р. н.) – магістрантка спеціальності «Міжнародні відносини» Чорноморського державного університету імені Петра Могили.

Коло наукових інтересів: Колумбійсько-венесуельський конфлікт.